

RÖTT

NUMMER 1/2019

KRÖNIKA:

"Den moderna internationella toppfotbollens själ håller på att försvinna."

FATTA-GRUNDAREN IDA ÖSTENSSON

Från frustration till folkrörelse

En dag i
hemtjänstens
vardag

Fördjupning:
Vart är facken
påväg?

Hon brinner för
kvinnors och
barns rättigheter

Gå en kurs i
feministiskt
självförsvar

EN TIDNING FRÅN VÄNSTERPARTIET

FOTO ANNEU JÄSEN CARLSSON

4

Gruvmostånd

I Oviken i Jämtland samlas Ovikenborna i protest mot gruvbolagens planer på att anlägga en alunskiffergruva. En kamp som pågått i flera år.

FOTO FREDRIK KARLSSON

12

Hemtjänst i farten

Långa restider och lite tid för paus är vardagen för Lisa Andersson, som jobbar inom hemtjänsten. Rött följde med på en vanlig arbetsdag.

ILLUSTRATION AGNES FLORIN

26

Facket inför vägval

Facket står inför stora utmaningar. Ska man lyckas anpassa sig till en ny arbetsmarknad och utmana högerpolitiken?

De flesta av oss som supportrar vill nog gå på fotboll i en miljö där alla människor är välkomna.

Oscar Nelson, sida 25

Hör av dig till oss! Har du tips eller synpunkter till Rött? Skriv till oss och berätta!

Maria Carlsson, redaktör

Maria ser till att tidningen blir fylld av intressanta reportage och intervjuer och att texterna håller. I det här numret har hon bland annat rest till Oviken.

Agnes Stuber, bildredaktör/formgivare

Agnes ser till att texterna är illustrerade och bildsatta. Hon gör också formen på tidningen. Hör av dig om du fotar eller illustrerar!

Rött utges av Vänsterpartiet. Ansvarig utgivare: Aron Etzler **Redaktör:** Maria Carlsson maria.carlsson@vansterpartiet.se 076 816 53 68 **Bildredaktör & formgivare:** Agnes Stuber agnes.stuber@vansterpartiet.se **Omslag:** Anna Hugosson **Prenumeration & adressändring:** Pren. 200 kr/4 nr. Helene Ekberg, 08-786 42 61, medlemsservice@vansterpartiet.se **Annonsinfo:** www.vansterpartiet.se/rott **Postadress:** Rött, Vänsterpartiet, Riksdagen, 100 12 Stockholm **Utgivning:** 4 nummer per år, ca 28 000 ex. **Tryck:** Billes AB, 2019. Extra nr beställs i Vänsterpartiets webbshop **före** tryck. Info i webbshopen! **Rött som taltidning:** Beställ Daisyskiva via 08-61 56 60 eller lyssna på www.vansterpartiet.se/rott/

Dags att ta på sig ledartröjan

Vänsterpartiet är som bäst när vi är ute bland folk. Det kan handla om att dra på sig demonstrationsvästen i receptionen på BB i Sollefteå för att protestera mot nedläggningen, det kan handla om att stå upp för arbetsrätten i hela Sverige. Ganska ofta när folk förstår att jag är vänsterpartist säger de saker som "Stå på er", eller "Jag litar på er". För när det bränner till vet människor att det går att lita på Vänsterpartiet, att vi finns där och arbetar tillsammans med dem.

Jag tror att det kommer bli ännu vanligare. Sverige har fått ett nytt politiskt landskap. Med en mittenhöger ledd av Socialdemokraterna är Vänsterpartiet den enda vänsteroppositionen att räkna med. Låt det vara tydligt: Vi är inte en del av S och MP:s destruktiva överenskommelse med C och L. Vi är vänsteralternativet.

Det har det blivit dags att ta på sig ledartröjan. I förra veckan mötte vi representanter för fackföreningsrörelsen och hyresgäströrelsen. Både vi och dem inser vad som står på spel. För första gången finns en unik möjlighet för Vänsterpartiet att bygga nya och starka allianser med breda folkrörelser.

Det är tillsammans vi ska organisera oss och mobilisera ett motstånd. Vi kommer att vara hyresrättskampare, klimataktivist, fackförenings-

folk och jämlikhetsivrare. Sida vid sida kommer vi att finnas där människor är: På gator och torg, på arbetsplatser och i fikarummen. Och i parlamentet. Där kommer vi använda all vår politiska makt och konsekvent motarbeta högerkoalitionens förslag. Tum för tum flyttar vi debatten åt vänster.

Sedan vi gick ut med vårt beslut i regeringsfrågan har hundratals nya medlemmar anslutit. Till er som får sitt första nummer av Rött vill jag därför säga välkommen. Till er som valt att vara med i Vänsterpartiet ytterligare ett år vill jag säga tack. Ni behövs, mer nu än någonsin!

För det är vi som är Vänsterpartiet. Vi är busschauffören i morgonrusningen, vi är pensionären på läxhjälp, vi är undersköterskan som lägger om ditt sår och vi är industriarbetaren som stämplar in. Vi sitter inte tysta, vi möter människor. Och tillsammans förändrar vi Sverige.

ARON ETZLER

Vi ska organisera oss.

Batterihotet mot Storsjön

I Oviken finns en av världens största fyndigheter av batterimetallen vanadin. Men i närheten ligger Storsjön och ett läckage från gruvbrytningen kan förstöra vattnet för all framtid.

På kartan ser områdena där gruvorna är tänkta att ligga små ut. I verkligheten skulle skogar behöva huggas ner och en stor yta jordbruksmark tas i anspråk.

***Bergsstaten** är ett statligt beslutsorgan som handlägger ärenden kring prospektering och utvinning av mineraler.

Demonstrationståget slingrar sig fram som en lång orm i landskapet. Längst fram i fronten vajar stolta Jämtlandsflaggor med sina blå, vita och gröna fält. Här och där syns skyltar som förklarar vad folksamlingen handlar om: "Rör inte våra hem" och "Nej till brytning!" Det är 2014 och vi befinner oss i Oviken i Jämtland. Sedan lång tid tillbaka är det frågan om gruvbrytning som präglar trakten. Vänsterpartisten Elin Hoffner är en av dem som engagerat sig.

– Det började med att min pappa och bror, som bor i det direkt tilltänkta gruvområdet, fick hem papper om att de skulle provborra på marken.

– Folk blev upprörda och pratade med varandra och sen började vi överklaga. Bergsstaten* avslog allt. Människor känner sig förtvivlade och maktlösa. Det

är väl också så bolagen vill få oss att känna, de talar hela tiden om vilka muskler de har, säger Elin Hoffner.

Förbud mot uranbrytning

Sen demonstrationen hölls den där vinterdagen 2014 har både mycket och lite hänt. Under 2018 införde Sverige ett förbud mot uranbrytning, det ämne som de berörda gruvbolagen ursprungligen hade riktat in sig på. Det fanns då en förhoppning om att gruvplanerna skulle läggas på hyllan, men när bolagen istället ändrade ansökan till att gälla ämnet vanadin kunde allt fortsätta. När Rött besöker Oviken har kommunen kallat till ett informationsmöte, efter att ett av gruvbolagen bestämt sig för att gå vidare med en ansökan om att utvinna vanadin. Daniel Arvastsson, en av eldsjälarna i gruvfrågan, är inte förvånad.

"Har de lite vanligt sunt bonnförnuft borde det inte bli något."

Fakta om Oviken

Oviken ligger i Bergs kommun i Jämtland.

Till sin yta är kommunen Sveriges 16:e största.

Det bor 7 100 personer i kommunen, i Ovikens valdistrikt bor 1 746 personer.

Bergs kommun är S-styrt.

I riksdagsvalet fick V 6,29 %. En uppgång med 1,75 %.

Lag. Elin Hoffner är engagerad i gruvfrågan och tror att det krävs en nationell lagstiftning för att stoppa planerna.

– Bolagen har ju bokstavligen borrar ner en massa pengar genom att vara här och prospektera och det vill de så klart ha täckning för, menar han.

Det snöar lovikavantar i Oviken kvällen då informationsträffen hålls. På bara några dagar har det kommit över 60 centimeter snö. Men flera 100 personer har trotsat snöovädret och tagit sig till aktivitetshuset i Myrviken. I förmaket till sporthallen, där samlingen hålls, trängs kängor och storstövlar huller om buller. I fiket sitter bybon Gunnar Andersson med en kaffe och en kondisbit. Han har sin åsikt klar i gruvfrågan.

– Vi ska inte ha någon gruva, säger han och fortsätter sedan:

– Har de lite vanligt sunt bonnförnuft borde det inte bli något.

Vad är du orolig för?

– Storsjön.

Hans sällskap bryter in:

– Jag jobbar på förskola och jag befarar att blir det en gruva kommer inte barnfamiljer vilja flytta hit.

Att det är fler som är oroliga för att Storsjön ska kontamineras är tydligt. Många av de frågor som ställs handlar om just vattnet och bland dem som vi pratar med är Storsjön ett återkommande ämne. Så även för Ovikenbon Linnea Martinsson.

– Själva frågan i sig är ju väldigt tudelad. Dels så är det en utvecklingsfaktor, men det största är ju hur det påverkar miljön. Oviken är en kulturbygd med lång historia. Det finns ett arv och ett stort engage-

mang som kanske kommer att försvinna. Om vi inte kan använda vattnet kan vi inte bo här. Risken är att det blir stora konsekvenser, menar hon.

Just vattenfrågan är något som Elin Hoffner fokuserat på när hon varit ute för att bilda opinion i bland annat Vänsterpartiet. För även om det numera är förbjudet att bryta uran är ämnet oundvikligen en biprodukt när gruvbolagen letar efter vanadin. Rädslan är stor att det ska bli som i Talvivaara i Finland, där ett utsläpp från en liknande gruva 2012 förstörde tusentals hektar av vattendrag och skog.

– Det är helt förstört. Ingen fisk i sjön, det finns ingen som kan bo och leva där, säger Elin Hoffner.

– Det som är centralt och viktigt är att försvara vår vattentäkt. Det är där man har folk med sig och det är lätt att relatera till, menar hon.

Katastrofal kontaminering

Daniel Arvastsson menar på att det inte enbart är Ovikenborna som skulle råka illa ut om lakvatten från gruvområdet läckte ut i sjön.

– En kontaminering av sjön och en eventuell förstörelse av sjön skulle ju vara katastrofal. Förutom att det är primär dricksvattentäkt för fyra kommuner så går den ju ända ut till Östersjön. Så det är väl min absolut största oro, säger han.

Oviksbon Jose Valverde är också på plats på informationsträffen. Han flyttade till Sverige för några år sedan och blev chockad första gången han hörde talas om gruvan. ●

Området Myrviken planerades att bli avställningsyta för gruvbolagen.

FOTO: DANIEL ARVASTSSON

Protest. Protesterna mot gruvbolagens planer har pågått i flera år, bland annat hölls en stor demonstration 2014.

Stort intresse. Många har samlats i gymnastiksalen när kommunen kallat till informationsmöte om gruvbolagens planer.

Eldsjäl. Daniel Arvastsson har varit engagerad i gruvfrågan länge.

Fakta om alunskiffer

Vanadin återfinns i alunskiffer. Förutom vanadin återfinns även uran i skiffret.

Vanadin är en metall som används i flödesbatterier, den typ av batterier som många bedömare anser kommer vara viktiga i den gröna omställningen.

I Sverige förekommer alunskiffer i Jämtlands och Härjedalens fjälltrakter, på Öland och Gotland, i Västergötland, i Östergötland, i Närke, och i Skåne.

Alunskiffret i Oviken är tänkt att brytas i dagbrott. För att separera vanadinet från övriga metaller i skiffret läggs alltsammans i lakdammar där metallerna separeras på kemisk väg.

I västgötska Ranstad bröts uran under 1970-talet. Än idag läcker krossmassorna giftiga ämnen.

– Det chockade mig att det kunde hända just i Sverige. Jag har sett det i andra länder, bland annat bodde jag i Asien i många år, jag har sett multinationella företag komma in och våldföra sig på landet och människor och sen försvinna. Min fråga är, vilka får de här pengarna? Det kommer inte bli de som bor här vid mig, de får kanske sälja sina hus för mindre än vad det är värt och sen försöka hitta något annat, säger han

Samlingsplats försvinner

På kartan ser områdena där gruvorna är tänkta att ligga små ut. I verkligheten skulle skogar behöva huggas ner och en stor yta jordbruksmark tas i anspråk. Samhället Myrviken, som är samlingsplats för den del av kommunen där gruvområdet finns, skulle försvinna.

– Myrviken är väl tänkt som någon form av avställningsyta. När jag kom in i bilden hade de tänkt det som en slags knutpunkt med en pipeline som skar rakt igenom. Men det var kanske lite väl magstarkt, för det har jag inte sett sedan dess, säger Daniel Arvastsson när han kör runt för att visa området där gruvbolagen varit och prospekterat.

Att ett samhälle försvinner menar många är smällar man får ta. Metallerna som finns i Ovikenbygdens berggrund har utmärkta egenskaper för att lagra energi i batterier. En efterfrågan som rusar i takt med den gröna omställningen. I dagsläget bryts stora delar av batterimetallen i oroshärdar såsom Kongo, eller i Kina, där miljökraven är lägre ställda. Dessutom spelar det geopolitiska läget roll, EU vill inte vara beroende av Kina på det sätt som de annars riskerar att bli. I den svenska berggrunden finns de ef-

terfrågade batterimetallerna på en rad olika platser. Daniel Arvastsson kan till viss del förstå dem.

– Vi är inte mer än 7 100 invånare i hela kommunen och det är ju klart att om man tittar på den här frågan utifrån att det är en innovationskritisk metall med grön prägel och så har vi ett antal hushåll som vill hindra framtiden och utvecklingen för att sitta här och sura på sina gårdar, så förstår jag hur man tänker. Men det är ett miljöhot, det måste man ha med sig. Du ser ju hur nära vattnet det är, säger han och pekar mot sjön.

Behövs en lagstiftning

Både han och Elin Hoffner är övertygade om att de ekonomiska intressena är så pass stora att det behövs en lagstiftning på nationell nivå för att få stopp på planerna.

– Vi bor ju på en av världens största fyndigheter av vanadin och uran, så även om inte ett företag har kapacitet att ro det i hamn så kommer det ju att vara nya hela tiden eftersom det ser ut som det gör, säger Elin Hoffner.

På Vänsterpartiets kongress 2018 beslutade partiet att bifalla Jämtlandsdelegationens motion om att Vänsterpartiet ska verka för ett förbud av brytning av alunskiffer, som är den bergart vanadin återfinns i. Nu har partiet skrivit en riksdagsmotion i frågan, i vår tas den upp för beslut.

I Oviken fortsätter den ovanliga vardagen som vanligt: Barnen ska till skolan, hunden ska rastas. Med gruvfrågan i bakhuvudet.

TEXT: MARIA CARLSSON
FOTO: ANNELI ÅSEN CARLSSON

Kommentar

av **Birger Lahti**
energipolitisk talesperson (V)

Varför vill V förbjuda brytning av alunskiffer?

– Som det ser ut i dag tycker Vänsterpartiet att man ska förbjuda det. Situationen i Jämtland är ett klockrent exempel; vi riskerar en stor vattentäkt. För att dra det till sin spets är det ju de facto så att jag kan klara mig utan en eldriven bil, men inte utan vatten.

Hur klarar vi den gröna omställningen om vi inte bryter ämnen som kan lagra energi?

– Tekniken går framåt, det händer hela tiden saker kring vilka ämnen man använder i batterier. Jag är inte övertygad om att det om 20 år är vanadin som är det viktiga. Sedan finns det andra möjligheter att lagra energi där man inte behöver mineraler.

Varför vill V ha ett nationellt förbud?

– Det blir mer stabilt om vi har en rikstäckande lag. Med ett kommunalt veto beror det på vilket styre kommunen har just då och vad de har för åsikt i frågan. Då måste de boende hela tiden vara på spänn och tänka att ”undrar om de här kommer släppa det?”.

Miljoners liv kan räddas om det görs något åt luftföroreningarna.

FOTO: COLOURBOX

RÖTT I SIFFROR:

- 30%** så mycket skulle det globala utsläppen minska om världens rikaste 10 procent skulle sänka sina utsläppsnivåer till det genomsnitt som gäller i EU. *Källa: DN*
- 5390** så många hemlösa barn finns i Sverige idag. *Källa: Faktum kids*
- 100** utvisningshotade kriminella vill den danska regeringen sätta på en ö utanför Själlands kust. *Källa: TT*
- 1 000 000** per år. Så många liv kan räddas till följd av minskade luftföroreningar om vi når Parisavtalets mål. *Källa: WTO*

En kaffe? Ja tack!

Brukar du hänga kvar vid kaffeautomaten en stund extra? Grattis, då har du ett hållbart arbetsliv! Brittiska forskare har nämligen upptäckt att de som har en avslappnad inställning till jobbet mår bättre, känner sig tryggare och befordras oftare. *Källa: Cass Business school*

5 FRÖN ATT SÅ

I februari-mars är det hög tid att börja så sommarens plantor. Det finns flera saker du enkelt kan hitta och som du kan testa att plantera.

FOTO: AGNES STUBER

- 1. AVOKADO**
När du använt upp avokadon i en sallad, guacamole eller på mackan kan du sätta kärnan i vatten. Låt halva kärnan vara i vattnet, halva ovanför och vänta.
- 2. MANGO**
Öppna försiktig upp den håriga kärnan – inuti finns den riktiga kärnan som du sen planterar i ett tunt lager jord.
- 3. KASTANJ**
På våren kan du hitta kastanjer på marken som redan börjat gro. Plantera!
- 4. KIWI**
Pilla bort fruktköttet från de små fröna och plantera. Blir ludna blad.
- 5. TOMAT**
Det går utmärkt att odla tomater med frön från köpetomater. Stoppa bara ner fröna i jord och fukta jorden.

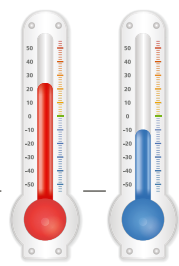

Tips!

Rött kommer även ut som taltidning. Ladda ner på www.vansterpartiet.se/rott/

RÄTTELSE

I Nr 3-2018 hittade vi inga fel som tur. 😊
/Redaktionen

Vi tar tempen

Röd och het eller blå och kall? Vem hamnar på plus och vem på minus? Rött vet!

+35 Bernie Sanders är inte ensam. Flera progressiva politiker har framgångar i USA. Alexandra Ocasio Cortez sitter i kongressen och föreslår en New Green Deal och nu ställer Elisabeth Warren upp i presidentvalet 2020 också. Warren blev tystad när hon försökte läsa upp ett brev från Martin Luther Kings änka Coretta i senaten. Men hon envisades, och "Nevertheless, she persisted" har blivit en feministisk slogan.

FOTO: ERICA FLANNES

+17 Mia Skäringers arenashow *Avig Maria – No more fucks to give* har blivit en folkrörelse. "Jag är inte skapad av Adams gamla revben. Det fanns byggmaterial till mig med. Nu har männen pratat sen dinosaurierna dog ut. Det här är mina 90 minuter."

-12 Tintin fyller 90 år och alla firar den där åldrige slyngeln i Belgien. Men hallå, vem tänker på kapten Haddock och hans kreativa språkbruk? "Anfakta och anamma", "Vid alla nerlusade sopprötter", "Pistaschgubbar och surkålsstuvning", "Sakramentskade sumprunkare". Hoppsan! Fick Hanif Bali inspiration nu?

-50 Tillsammans tvingade M och KD igenom sin budgetsiss med hjälp av SD. Klimatsatsningar hejdå. Avdragsrätt på fackavgiften blir inte av och på museerna sliter cheferna sitt hår över vad de ska locka besökarna med nu när de ska tvingas ta avgift igen. Attraktionerna KD och M i Fornsalen kanske.

FOTO: SUSAN WALSH/AP

LET THEM EAT HAMBERDERS

Trump bjöd collegemästarna i amerikansk fotboll, Clemson Tigers, på hamburgare. Nu blir han grillad på Twitter för sin felskrivning – igen. Vissa kanske minns "covfefe"-gate. Denna gång skrev han hamberders. Förresten är den federala minimilönen för snabbmatsanställda 7,25 dollar/h. Lönen har inte höjts på nästan tio år.

5 röda kulturtips att se fram emot i vår

TV: Hand maids tale säsong 3

Snart kommer en ny säsong av dystopiska *A Handmaid's tale*. En serie som kan få även den lataste aktivist att kravla sig upp ur soffan och gå ut för att demonstrera.

BOK: Édouard Louis – Vem dödade min far?

I Sverige fick Édouard Louis stort genomslag när han skrev om Gula västarna utifrån ett klassperspektiv. Även hans böcker är väl värda att läsa och i vår kommer en ny bok.

FILM: Hasse & Tage – med humorn som vapen mot dumheten

För att allt blir lite roligare och bättre med ett gott skratt. Och för att många av deras politiska iakttagelser känns lika aktuella idag som för 40 år sedan.

MUSIK: Lana Del Rey, Norman Fucking Rockwell

Lana Del Rey är artisten som går hårt åt Trump och sexism. Ännu har hon inte gett uttryck för ett vänsterengagemang, men vi håller tummarna!

GE DIN SYNPUNKT – VINN EN BOK!

Skriv till oss vad du tyckte om det här numret av Rött – vad var bra och vad var dåligt, vad skulle du vilja läsa mer om och vad är överflödigt?

Adressen hittar du på sida 2. Vi lottar ut *Mai betyder vatten* av Kayo Mpoyi och *Amerikaner* av Björn af Kleen.

FRÅGESPORT!

Person

- 5 p** Vår person är sedan många år en stolt Gävlebo, men föddes faktiskt i Bollnäs år 1963.
- 4 p** Denna person delar förnamn med en tidigare V-ledare.
- 3 p** Vår person har jämfört en skattehöjning på investeringssparkonton med två påsar ostkrokar. Det fick högern att gå i taket.
- 2 p** Vår person har ett långt förflutet som lärare inom förskolan och säger sig ofta tänka på sina forna arbetskollaborer när hon är på sitt nuvarande jobb.
- 1 p** Hon är Vänsterpartiets ekonomisk-politiska talesperson. Under förra mandatperioden förhandlade hon fram runt 90 reformer.

Plats

- 5 p** Ses ofta som en klassisk industristad. Stans första industriverksamheter var ett vantmakeri och ett repslageri.
- 4 p** Under 1600-talet kallade holländarna denna stad för Nya Amsterdam.
- 3 p** En konflikt på en arbetsplats i vår stad fick nationell uppmärksamhet när regeringen tog upp frågan.
- 2 p** I vissa av stadens stadsdelar röstade närmare 40 procent på Vänsterpartiet i senaste valet. Det fick en V-politiker att vilja utropa republiken Majorna.
- 1 p** Vissa menar att alla män heter samma sak i denna stad.

Händelse

- 5 p** År 1772 avskaffades denna rättighet för vår grupp. Först ut att förlora rätten var skattebetalande ogifta kvinnor med egendom.
- 4 p** När förslaget lades fram i riksdagen 1884 röstades det ner med rösterna 53 mot 44.
- 3 p** Sverige var sist ut i Norden att genomföra denna reform. Finland röstade igenom reformen 1906, norrmännen 1913 och danskarna 1915.
- 2 p** Personer som drev frågan är bland annat Ellen Key och Anna Whitlock.
- 1 p** Efter en grundlagsändring 1921 infördes detta även för kvinnor.

Växt

- 5 p** Växten heter Dianthus på latin och betyder Zeus blomma eller guds blomma.
- 4 p** På blomsterspråk står vår röda växt för djup kärlek.
- 3 p** År 1974 störtades militärdiktaturen i Portugal. Upproret fick namn efter vår växt eftersom inga skott avlossades.
- 2 p** Introducerades till en början som ett enklare och billigare alternativ till rosen för det fattiga proletariet.
- 1 p** Vänsterpartiets partisymbol.

Person: Lilla Andersson Plats: Göteborg Händelse: Kvinnlig rösträtt Växt: Nejlilja

Delade turer och nära relationer

- Ur spår! Undersköterskan Lisa Andersson sjasar iväg en tjäderhöna, och beskriver oavsiktligt läget inom delar av hemtjänsten.

Det är inte alla undersköterskor inom hemtjänsten som får vara beredda på att kliva ur bilen och släpa undan träd som blåst över vägen, kissa i skogen på grund av tidsbrist och ha en hink sand i bakluckan för att vara säkra på att komma fram till de äldre isiga vinterdagar. Eller som idag, sjasa bort en tjäderhöna som vägrar flytta sig. Men så är det för Lisa Andersson, som jobbar inom hemtjänsten i Glava i Värmland.

- Vi måste jobba oavsett, våra gamla behöver oss, de kan inte vänta, säger hon och tutar på tjäderhönan.

Lisa Andersson är 30 år och utbildad glasblåsare. Historiskt har Glava varit känt för sitt glasbruk, som under förra århundradet försåg halva Sverige med fönsterglas. Men tiderna förändras och det är inte längre lika lätt att jobba med glas i Glava. Istället har Lisa Andersson jobbat inom hemtjänsten i snart tre år. Som ensamstående mamma till Love, sju år och Alva, fem år är det viktigt att ha en stadig inkomst.

Likaså är det en fördel att bo nära jobbet. Lisa Andersson bor i ett rött hus strax utanför det lilla centrumet och har det bra på så sätt. Värre är det för kollegan Madeleine Nyström, kallad Madde, som bor i Klässbol och får köra tre mil bara för att komma till kontoret på morgonen. Hon har nyligen valt att säga upp sig och tagit jobb som barnskötare istället. ➔

Undersköterskorna Lisa Andersson och Madde Nyström hjälper Kenneth Magnusson på gården i Glava, i sällskap av hunden Teddy.

Paus. Ibland hinns det med en välförtjänt lunchrast mellan de delade turerna och helgjobben.
– Att jobba 30 timmar per vecka istället för 37 skulle göra otroligt stor skillnad, säger Lisa Andersson.

Intresse. Kenneth Magnussons stora passion är gamla bilar och fyrhjulingar som han har i sitt garage.

Kenneth Magnusson har hemtjänst sen han drabbades av en stroke för några år sedan.

– Det är tråkigt och jag får gå ner i lön, men jag klarar inte de här schemana och minutstyrningen längre, säger hon.

För det är ett tungt jobb. Den här helgen har Lisa Andersson och Madde Nyström jobbat kväll på fredagen och delad tur på lördagen. Idag är det söndag och då är det dags igen.

– Man är helt slut en sån helg, den delade turen på lördagen är fruktansvärd, och när man kommer hem på kvällen kan man ofta inte varva ner förrän vid halv två på natten, för att sen gå upp klockan sex nästa morgon igen, säger Madde Nyström.

Lisa Andersson håller med. Hon tänker stanna på jobbet tills vidare, men för ett år sedan gick hon ner i tid för att orka.

– Jag hade inte orkat jobba 100 procent, och det oroar mig lite, jag skulle vilja ”örke”, jag är ju bara 30 år. Hur ska det bli sen?

– Att få ner arbetstiden är en jätteviktig fråga för oss. Sex timmars arbetsdag är svårt att få till på vår arbetsplats, men att jobba 30 timmar per vecka istället för 37 skulle göra otroligt stor skillnad, fortsätter hon.

Lite som ett skådespel

Inför de äldre däremot är det viktigt att inte visa hur stressade de kan känna sig.

– Vi kan ju inte ha en dålig dag på jobbet och ibland är vi lite som skådespelare, säger Lisa Andersson.

– En del vi träffar har ju tagit jargongen med från industrin och till dem kan man säga: Hej på dig göbbjäkel, och till andra får man verka lite mer religiös.

– Vad ska folk tro om hemvården i Glava, skämtar vi ibland, säger hon och skrattar mot Madde Nyström medan hon svänger upp till ett hus i skogen, med ett jättelikt garage vid gårdsplanen.

Här bor en som verkligen gillar att slänga käft, nämligen Kenneth Magnusson, tillsammans med sin fru Eva Magnusson och den finska lapphunden Teddy, 10 år.

– Det som kan vara mindre bra är ledningen som planerar, men det är jävligt bra med töserna, personalen är bra. Men de har det för stressigt, är hans bestämda åsikt. Att vara beroende av hjälp utifrån gör en ganska låst.

– Om jag behöver gå på toaletten akut har de en timme på sig att komma. Men hur många kan vänta så länge? Det är ett stort bekymmer.

– Vi har ju en timmes inställelsetid, för det kan ju hända att vi är långt bort, i Stömne eller så, bekräftar Lisa Andersson.

– Och det kan hända att vi är hemma hos någon som vi inte heller kan avsluta snabbare hos. Det är en särskild svårighet för hemvården här med de långa avstånden.

Kenneth Magnusson är 71 år och arbetade tidigare som åkare med egen lastbil. För fem år sedan, inte långt efter pensioneringen, drabbades han av stroke.

– Vi hade varit på Nossebro på en marknad med gamla bil- delar och teve-delar, minns Eva Magnusson.

– Allt verkade som vanligt, men när vi kom hem efter att ha sovit över hos kompisar och jag står och gör i ordning en köttbit och pommes frites eftersom det är söndag, så blev han så trött. Och sen vek sig både handen och ena sidan av ansiktet. Sedan fick han en stor propp i ambulansen på vägen till Karlstads lasarett, fortsätter hon.

– Ja jag fick bara ett och ett halvt år häruppe. Det var ju inte tanken, vi skulle ha det så mysigt häruppe och åka ut med husvagnen och vi hade planerat att åka upp igenom landet. Vi ville vi se norra Sverige, säger Kenneth Magnusson.

Ett tungt slag och en stor förändring. Men trots det är vissa saker sig likt: Ute på gården står garaget, där Kenneth Magnusson har utrymme för sitt stora intresse, gamla bilar och fyrhjulingar. Lisa Andersson och Madde Nyström hjälper honom i elrullstolen och så åker han ut på gården med hunden Teddy tätt efter.

– Jag har ett objekt därinne nu som vi mekar med. Men jag får hjälp av en kompis, för armen är ju alldeles kass nu för tiden, förklarar Kenneth Magnusson.

I garaget hänger det en svart lastbil, Ford -55 Stepside, i bilhissen.

– Den information jag har om den bilen är att det var de fatigaste ranchägarna i Amerika som hade dem, säger han.

– Här finns också en Audi, pojken Cadillac, och två fyrhjulingar.

Anhöriga tar bördan

Vi pratar med Eva Magnusson om att det är vanligt att det är fruar, döttrar, systrar, som oftast går ner i arbetstid och tar hand om anhöriga.

– Det känns som att man ställer större krav, och har högre förväntningar, på kvinnor. Många män kan inte laga mat och städa sen tidigare och då förväntar man sig inte att den gubben ska fixa det nu heller, säger Lisa Andersson.

– Jag är ju inte heller helt frisk, men på kvällen har jag många gånger redan lagt Kenneth när kvällspersonalen kommer. Jag får ju egentligen skylla mig själv, men vi orkar inte alltid vänta, säger Eva Magnusson.

– Egentligen är det ju bättre att de får göra det, de ska ju ändå hit. Vi kan ju riskera att bli av med den hjälpen, säger han. 📌

Man ställer större krav, och har högre förväntningar, på kvinnor.

Långväga. – Vi har en timmes inställelsetid, för det kan ju hända att vi är långt bort, berättar Lisa Andersson.

Eva Magnusson har tagit upp till diskussion om att flytta till Arvika, men Kenneth Magnusson vill inte.

– Då stannar jag och min kompis här.

Sju personer på 110 besök

Vi vinkar hejdå till Kenneth och Eva Magnusson och hunden Teddy. Minuterna tickar i schemat. Det är dryga avstånd för hemtjänsten i Glava och många äldre som behöver hjälp. Idag är det sju personer som ska klara av 110 besök. Många har hjälp upp till sju gånger på en dag, en del behöver hjälp med allt. Morgontvätt, toalettbesök, frukost, lunch, middag, kvällsmat, läggning. Andra har bara hjälp med mediciner eller städning.

En gång räknade Lisa Andersson ut att om hon skulle hålla alla fartgränser skulle hon behöva jobba en och en halv timma övertid. Ofta är körtiderna alldeles för snålt beräknade.

– Ibland kan det ta 20 minuter att nå en person som bor längre bort, men det är bara åtta minuters körtid i schemat, säger hon.

Lisa Andersson och hennes kollegor ska förutom omvårdnaden av brukarna också kolla deras allmäntillstånd; ansiktsfärg, temperatur, hur de mår? Och se till att de tar sina mediciner, mot högt eller lågt blodtryck, hjärtmedicin, ångestdämpande, sömnmedel. På vardagar är det också social aktivering, för

Lisa Andersson har arbetat inom hemvården i snart tre år.

dem som blivit beviljade det. Det kan vara promenader, plantera blommor, läsa tidningen eller bara sitta och prata en stund.

– Att en verkligen hinner med det är ju så viktigt, säger Lisa Andersson. Inom hemvården pratar vi om kasam – känslan av sammanhang. De gamla måste få behålla sina karaktärer, sina personligheter. Det är bland annat det som gör mig orolig när tumskruvorna dras åt i hemvården, att de inte får vara unika personer. Men än så länge tycker jag att vi är bra på det på vår arbetsplats.

– Vi får mycket kärlek i det här jobbet, men hade jag inte haft så goa äldre och arbetskamrater vet jag inte om jag hade fortsatt, säger Lisa Andersson.

Hemvård istället för hemtjänst

Både Lisa Andersson och Madde Nyström är måna om att deras bransch ska kallas hemvård, inte ”hemtjänst”:

– Jag är så trött på att folk frågar om jag inte ska läsa till sjuksköterska, som om inte det undersköterskor gör vore viktigt, säger Lisa Andersson. Jag trivs faktiskt bra med att vara undersköterska och med den omvårdnad som vi ger.

Fakta om Glava

Glava ligger i den nordligaste delen av Selma Lagerlöf-land. Närbelägna orter är Klässbol, Långsered och Årjäng. Det bor 191 personer i det lilla samhället vid Glafs fjorden i Arvika kommun.

Glava röstar rött. I riksdagsvalet fick Vänsterpartiet 7,18 procent.

– Vi är uppenbart en lågstatuskategori och det är dags att ändra på det!

De menar att lönefrågan är viktig för att öka yrkets status. Lisa Andersson tjänar 23 700 kronor i månaden före skatt. Madde Nyström, som har jobbat sedan 2008, tjänar 26 100 kronor.

– Lönerna måste upp, säger bägge med eftertryck.

Lisa Andersson skulle dessutom vilja ha två arbetsdagar mindre i schemat, som kompensation för sjukledighet, eftersom personalen i hemtjänsten utsätts för så mycket smitta.

– Jag känner ofta att jag inte har råd att vara sjuk så jag biter ihop och går på Alvedon. Jag vill inte heller sätta mina arbetskamrater i en svår situation, vi vet ju alla hur det är. Sen säger vi ändå alla till varandra att gå hem du!

Arbetskläder viktig fråga

En annan stridsfråga är rätten till arbetskläder*. I Glava centrum finns hemtjänstens kontor, med tvättstuga i källaren där personalen kan tvätta sina egna arbetskläder. Hittills har hemtjänstpersonalen i Glava fått två plagg per år, för dem som är fast anställda. De andra får ta vad som finns i vikarieskåpet.

– Det är ju ett krav från arbetsgivaren att vi måste byta arbetskläder varje dag och just därför borde vi få fler antal plagg så vi slipper tvätta varje dag, säger Lisa Andersson irriterat. Och skor får vi köpa själva, plus att Skatteverket inte går med på att vi drar av arbetskläder. Det är bara manliga yrken, där man behöver skor med ståltåhätta, som får dra av. Men vi som handskas med människor, vi får inga arbetskläder.

– Min man är snickare, det skulle ju inte hända att de sa till honom och hans jobbarkompisar att de inte skulle få arbetskläder, eller ha rätt att dra av, kommenterar Madde Nyström oräddvisan.

Vintermörkret sänker sig över Värmlandsskogen men än är det ett par besök till innan dagens pass är slut vid 16.

– Hemvården är ett tufft jobb. Ibland hittar man någon brukare död hemma eller får ringa ambulans och det gäller att komma nära, men inte för nära, vara personal och inte släkting. Det är också bland de finaste och viktigaste jobben som finns i samhället, ett jobb att vara riktigt stolt över, säger Lisa Andersson.

TEXT: ÅSA MATTSSON FOTO: FREDRIK KARLSSON

***Från och med 19 november 2018 ska arbetsgivaren stå för arbetskläder för den som arbetar i dygnet runt-verksamheter inom vård och omsorg. Det är en reform som Vänsterpartiet har drivit igenom.**

Chicons med Malin Björk

Malin Björk tipsar om ett enkelt och smidigt recept med bara fyra ingredienser.

EU-valet kryper närmare och Rött tog sig till Belgien för att se vad som finns i Vänsterpartiets EU-parlamentariker Malin Björks kastruller.

– Jag lagar nästan bara mat till mina barn. Själv äter jag mest rester, eller steker ett par ägg, eller en färdig schnitzel från affären. Det här receptet kommer därför från min sambo Virginie, säger Malin Björk.

- Du behöver:
- Ett gäng endiver
 - Lite smör
 - Lite socker
 - Lite riven muskotnöt
1. Tvätta endiverna.
 2. Bryn smöret i en gryta, lägg i endiverna och rör om.
 3. Lägg på locket.
 4. Efter cirka tio minuter, häll på sockret och vänta tills endiverna karamelliserats.
 5. Strö över muskotnöten. Salta och peppra. Et voilà!

P.S.
Endiver
är poppis i
Belgien!

Hej Marika Alatalo!

FOTO: LARS JERNBERG
Marika Alatalo arbetar i LKAB:s gruva.

Vill se mer omtanke

Varför gick du med i V?

– Jag tycker att det är mycket som är tokigt i världen, mycket läskiga krafter och för lite omtanke. Jag har länge känt att jag vill göra någonting och efter valet bestämde jag mig för att gå med i Vänsterpartiet.

Vilka frågor är viktiga för dig?

– Jag är egentligen intresserad av alla frågor, men framför allt miljöfrågan och jämställdhet. Jag tänker att allt hänger mer eller mindre ihop och att jämställdhet är en liten nyckel till många av de andra frågorna.

Jag har ett litet barn, det är också en anledning till att jag engagerar mig. Jag vill att mina barn och alla kommande generationer ska ha en fin värld att leva i.

Jag vill inte att mina barn ska komma och fråga varför vi inte gjorde något. Jag gillar själv att vara ute i naturen och vill att även de ska få uppleva det.

Hur ser du på framtiden?

– Det varierar väldigt mycket. Jag hoppas på en bra framtid, men ibland tar de här mörka

krafterna i min hjärna över. Men jag är ändå positiv. Ju fler som engagerar sig ju lättare att komma på rätt köl. Alla kan göra någonting.

Ju fler som engagerar sig ju lättare att komma på rätt köl.

Jag jobbar i LKAB:s gruva i Kiruna. Där är jag skyddsombud och gör en del saker som berör arbetsmiljö och jämställdhet. Det är en del fokus på mjuka frågor i gruvan, att få bort machokulturen. LKAB har även många bra miljötankar,

Personligt

Ålder: 34 år
Bor: Kiruna
Familj: Sambo och ett barn, i mars får vi ett till barn.
Fritidsintresse: Jag gillar att röra på mig och att vara ute i vår fina natur. Jag har många intressen; snowboard, klättra, yoga, crossfit, springa, surfa.
Läser: Jag skulle önska att jag var en läsare, men det är jag inte. Den senaste boken jag läste var *Ge ditt barn hundra möjligheter istället för 2*, av Marie Tomicic och Kristina Henkel.
Ser på: På spåret och *Skavlan*

men det är allmänt en bransch som inte är så miljövänlig. Även om mycket har förbättrats på de tio år som jag har jobbat där, så finns det mycket kvar att göra.

Birgit Ståhl-Nyberg: Akvariet, 1973.

Vänstern har inget i EU att hämta
Kajsa Ekis Ekman intervjuar Costas Lapavitsas

Sagan om det statslösa kapitalet
Mikael Nyberg granskar en vandringsägen

Beställ nr 4/18 eller prenumerera!
www.clarte.nu
031-743 99 05

clarte

EN PARTIPOLITISKT OBUNDEN SOCIALISTISK TIDSSKRIFT • KLARTÄNKTT OM SVERIGE, VÄRLDEN OCH EN DEL ANNAT

Faiza Maxamed är kommunfullmäktige i Örebro och arbetar som mottagningssamordnare på socialkontoret.

Ambassadör för kvinnor i orten

Det var nyanlända som hamnade mellan stolarna som fick Faiza Maxamed att börja engagera sig. Nu är hon invald i Örebros kommunfullmäktige.

Vi ses i kaféet i Örebros gamla Kexfabrik. Det enda som minner om svunna tider är konferensrummen med namn som Ballerina och Digestive. Sedan några år tillbaka ligger socialkontoret inhyst i lokalerna. Där jobbar Faiza Maxamed som mottagningssamordnare för nyanlända. Dessutom är hon nyinvald i kommunfullmäktige och en av Örebros mest välkända gräsrotter.

– Jag vill vara en koppling mellan föreningslivet och politiken och ambassadör för utlandsfödda kvinnor i förorten. Jag vill att folk ska tänka ”vi kan, vi som bor i förorterna kan driva frågor som är viktiga för oss och vi är en del av samhället”, säger hon om det nya uppdraget.

Alltsammans började för några år sedan, när Faiza Maxamed jobbade som etableringslots* och såg hur människor, främst kvinnor, för illa och inte fick den hjälp de behövde för att komma in i samhället.

– Jag träffade människor som verkligen behöver hjälp. De som hamnade mellan stolarna för att de inte hörde till den myndigheten eller den gruppen och så. Mestadels var det kvinnor. Ensamstående kvinnor som kom med barn eller ensamstående kvinnor som kom med anknytning till en man som de kanske inte bodde med längre.

– Då kände jag och några tjejkompisar att ”herregud, vi jobbar ändå en del med det på dagarna, kan man inte bara lägga några timmar extra på eftermiddagen att hjälpa dem eftersom ingen myndighet gör det?” Så då startade vi kvinnoföreningen i Vivalla.

Jag vill vara en koppling mellan föreningslivet och politiken.

Brobyggare mellan barn och vuxna

Efter ett tag kom även arbetet mot våld och hedersförtryck in i verksamheten. Faiza Maxamed och kvinnoföreningen blev brobyggare mellan barn och vuxna.

– I början var det mest praktiska saker. Skriva ett brev, fylla i en blankett, ta

Om Faisa Maxamed:

Familj: Fyra barn och man

Ålder: 38 år

Bor: I Sörbyängen. Det ligger här i Örebro

Äter: Allt som är gott

Lyssnar på: Musik från hela världen. Ibland förstår jag inte ett ord, men bara rytmen är fin

En ledig dag: Jag umgås med min familj och mina barn och kanske att jag kan hjälpa någon annan

* **Etableringslotsar** var en arbetsmarknadspolitisk insats som infördes av Alliansen. Etableringslotsarnas uppdrag var att hjälpa nyanlända invandrare att komma in i samhället.

kontakten med psykiatrin. Eller kanske göra en anmälan hos socialtjänsten. Efter hand började vi jobba med våld i nära relationer.

– Vi jobbade med kvinnor som hade kommit hit i vuxen ålder och som hade döttrar. Där pratade vi med mammorna och med tjejerna på lite olika sätt, så att de i slutändan kunde ses tillsammans och hitta varandra istället för att leva i två parallella världar. Barnen kunde ibland uppleva att det var som en värld hemma och en helt annan utanför hemmet. Vi ville förebygga hedersförtryck och andra saker som kan bli effekten av att en familj lever i två olika världar.

Tidskrävande engagemang

Det låter så enkelt när Faisa Maxamed beskriver sitt engagemang. Men det tar mycket tid, annat får stryka på foten.

– Orken kommer alltid när du känner att du gör någonting. En timme när jag kanske skulle lagt mig

på soffan hemma kan göra en enorm skillnad för en kvinna eller ett barn. Det ger mig ork, säger den heldsarbetsande fyrbarnsmamman.

– Jag och min familj har flytt, vi har överlevt väldigt hemska saker och att göra den lilla saken för någon vet jag kan göra enormt mycket. Att jag kunde skapa en framtid i Sverige efter att ha flytt från land till land. Det känns väldigt värdefullt.

– Det som jag säger till människor som jag träffar är: ”Ni kan gå hur långt ni vill och göra vad ni vill. Det finns möjligheter”, fortsätter hon.

Känner du att Sverige är ett sådant land?

– Ja. Sverige är ett av de bästa länderna, som ger människor möjlighet att skapa en framtid på sitt eget sätt. Bara man får rätt förutsättning från början. Där finns vi som jobbar med integrationsfrågor som en liten pusselbit.

TEXT: MARIA CARLSSON

FOTO: AGNES STUBER

”Sverige är ett av de bästa länderna, som ger människor möjlighet att skapa en framtid på sitt eget sätt.”

Landet runt

Solcellsvänstern

I Simrishamn har V motionerat om att kommunen ska bygga en solcellspark av liknande snitt som Göteborg stad precis gjort. Även där gick vänstern i spetsen för att få till bygget.

FOTO: COLOURBOX

Avskaffar LOV

Med en starkt röd majoritet i Umeå har kommunfullmäktige beslutat att avskaffa Lagen om valfrihet, LOV. Vänsterpartiet har länge velat avveckla detta system, för att individen ska få välja utifrån verksamhetens innehåll, inte utifrån vem som bäst kan marknadsföra sitt varumärke.

– Fri etablering av vinstdrivande företag är ett dåligt sätt att organisera den nära personliga omsorgen, säger Ulrika Edman, gruppleadare.

Båstad och Gullspång: Grattis!

Efter 20 år gör Vänsterpartiet comeback i Båstad. Även Gullspång har nyligen fått en ny V-förening.

FOTO: PRIVAT

Vänsterpartiet räddar fotbollsplanen

Efter att S tillsammans med C, L och MP i Borås beslutade sig för att stänga fotbollsplanen i miljonprogramsområdet Norrby ryckte V ut till planens försvar. En namninsamling och ljudliga protester gjorde susen: Planen är räddad och områdets unga kan fortsätta sparka boll i Norrby.

Oklart med ersättningsjobb

I samband med nedläggningen av Radiotjänst utlovade den förra regeringen ersättningsjobb till den personal som drabbas. Men fortfarande är det okänt hur delar av ersättningsjobben ska finansieras. Vänsterpartisten och fackliga företrädaren August Tapojärvi har jobbat intensivt med frågan.

– Det är upp till den nya regeringen att avgöra om även vi som bor långt från Stockholm ska känna att vi är en del av Sverige. Vi har haft stort stöd hittills men nu är det upp till bevis, säger han.

FOTO: COLOURBOX

Tak över huvudet i vinternatten

Medan flera kommuner i Sverige kämpar för att införa tiggeriförbud går Gotland i en annan riktning. Med V i täten har Gotland tagit fram principen ”ingen ska behöva sova utomhus eller i bilen”. Istället driver Röda korset ett boende där de som tvingas tigga kan sova på natten. Totalt räknar Region Gotland med att 30-40 utsatta EU-migranter befinner sig där.

1. Kapitalism

På gud, efter gud så är det mig ni dyrkar
Ni vill nå höga ställen men det är alltid mig ni siktar
För på mig ni litar

Mannen im the shit, ni har gett mig lite av gudaattribut
så mannen im the hit

För jag kommer i alla former, släpper många bomber,
jag är era normer.

Har du gissat mitt namn än?

Jag är din bästa vän, jag kan täcka mord och våldtäkt, är
en gåva som gud har sänt, ta vara på mig och skit i allt
som har hänt

Har du gissat mitt namn än?

Du jobbar 9-5 jag jobbar 9 to overtime on overtime.
Min favoritfärg är varje färg pengar kommer i
Mörkaste delen av era tankar det är där jag semestrar i
Ingen är fucking fri, lyssna noga för
Bäknare och Kostymbärare jobbar för mig softeri

Har du gissat mitt namn än?

Jag kommer i formen av en man, för kvinnor är över-
skattade.
Jag kommer i formen av metall och papper för männis-
kor är överskattade.
Jag håller kvinnor kort klädda och männen väldigt fuck-
ing rädda.

Har du gissat mitt namn än?

Jag förslavar svarta
Mördar bruna
Bevarar vita
För det var där jag föddes
Enda stället jag hördes
Jag lämnar efter blod och tårar, bara sårade
Konstigt att ni är förvånade, för jag är era vårdnads-
havare
Varje steg ni tar, det är jag som signar det

Har du gissat mitt namn än?

Jag älskar hur ni älskar gatan
har planerat lite kärlek vid hörn, jag är värre än satan, jag
ger er två val, ZE eller Zlatan
10*10 det är allt du får, rör dig inte från plattan
Jag har två barn, sexismen och rasismen
om du inte har gissat mitt namn än så är jag kapitalis-
men

Ni la all skuld på den vita mannen but moutherfucka it
was all me
Jag älskar döda barn för jag är fucked up like that that,
dansar på begravingar för jag är fucked up like that
Hatar fattiga för de rycker av desperat, rövslickar rika för
de rycker av separat,
Separat från andra som er

Say my namn loud and proud
Kapitalism
Pappan till alla ister och ismer
Im the king
The ever living
Jag vill det säga *ana rabbukum al-a’la*
Men shit mannen jag kanske är det

FARHIYA FEYSAL, VINNARE AV ORTENS BÄSTA POET 2018

Fotbollssjälen som försvann

Oscar Nelson
Krönikör

Mina starkaste fotbollsminnen har jag med min pappa. Att gå på AIK-matcher på Råsunda var vår grej. Pappa brukade köpa en varmkorv och en läsk till mig. Ibland fick jag en mazarin. Vi gick på AIK-matcher när de kämpade om SM-guldet och vi gick på AIK-matcher när de låg i botten av tabellen.

Det är minnena, drömmarna, gemenskapen, glädjen och besvikelsen som gör att pappa och jag fortfarande går på fotboll. Utan pappa och mig, och alla andra fotbollssupportrar, hade det inte funnits några fotbollsföreningar. Vi är en del av sportens själ.

Men den moderna internationella toppfotbollens själ håller på att försvinna.

Oligarker, oljeshejker och finansmän har under en lång tid köpt upp populära fotbollslag över hela Europa. De nya ägarna köper sig inflytande. Medlemmarna och supportrarna får inte längre något att säga till om. Interdemokratien försvinner, miljarder pumpas in i klubben, spelare köps för absurda summor och biljettpriserna höjs så att vanligt folk inte har råd att gå på matcherna.

Finns motkrafter

Samtidigt finns det motkrafter. Fotbollsklubben FC St Pauli från Hamburg är ett exempel.

St Paulis sportsliga resultat är mediokra. Herr- och damlaget ligger just nu i den tyska andradivisionen. Men hemmaarenan är utsmyckad med texterna "Ingen människa är illegal" och "Fotboll har inget kön". Supportrarna är även organiserade utanför fotbollsarenan, bland annat i flyktingfrågan och mot gentriferingen av området St Pauli, en gammal arbetarstadsdel i Hamburg.

Allt är inte perfekt. Det dåliga inom supporterkulturen finns även i St Pauli, som till exempel huliganism. Att våldet utövas av en liten kärna av "supportrar" som kallar sig för antifascistister gör det såklart inte okej.

Men den generella rörelsen runt St Pauli har förvandlat föreningen till en progressiv röst mot rasism, fascism, homofobi och sexism. Fansen har i historien mobiliserat när ledningen till exempel har försökt bygga dyra VIP-loger.

"Allt var inte bättre förr men fotbollen, precis som samhället i övrigt, är rääare idag än när jag och pappa åt varmkorv på Råsunda."

Det i en fotbollsvärld som alltmer styrs av den som har mest pengar och där rasistiska och sexistiska glåpord skriks ut på många fotbollsläktare.

Andra ambitioner

Jag är övertygad om att machokulturen på läktarna, i kombination med att vissa klubbar höjer biljettpriserna, bidrar till att många föräldrar idag drar sig för att ta med sina barn på fotboll.

I den världen har St Pauli lockat till sig människor som tror att en fotbollsklubb kan se annorlunda ut. Det är i alla fall ambitionen. Idag uppskattas klubben ha över tio miljoner fans över hela världen.

De flesta av oss som kallar oss för supportrar vill nog gå på fotboll i en miljö där alla människor är välkomna. Allt var inte bättre förr men fotbollen, precis som samhället i övrigt, är rääare idag än när jag och pappa åt varmkorv på Råsunda.

St Pauli och organiseringen runt klubben är ett bevis på att det går att driva den utvecklingen i en annan riktning.

Snälla människor.

Dumma människor.

Fotarbete eller försäkringsbolag?

Fackföreningarna är svagare än någonsin efter riktad högerpolitik och en förändrad arbetsmarknad. Nu står de inför ett vägval – fortsätta som vanligt eller försöka navigera längst okänd terräng.

"Jag är arg. Arg över arbetsköparnas övertag, fackets nederlag, vårt långvariga underläge. Arg på ombudsmännens slapphet, medlemmarnas lathet, min egen trötta passivitet. Arg på det här århundradets kundmentalitet. Arg över att vi ska känna lojalitet med företagen istället för varandra. Arg över HR-avdelningar, företagsråd och allt som vill ge oss en känsla av inflytande istället för verkligt medbestämmande."

Orden är från poeten och kallskänkan Jenny Wrangborgs senaste krönika i Kommunalarbetaren. Hennes poesi om hopp och kamp inleder ofta de fackliga centralorganisationernas möten och konferenser. Den kritik Wrangborg riktar mot sin rörelse handlar om en utveckling där fackföreningsrörelsen alltmer kan liknas vid ett försäkringsbolag istället för en social rörelse. Och fackens roll har onekligen förändrats över tid.

Vid alla internationella jämförelser står sig svensk fackföreningsrörelse stark. Men den är svagare än någonsin tidigare i den svenska historien om vi ser till den fackliga anslutningsgraden, det vill säga hur många som är medlemmar i ett fackförbund. En siffra som idag nämns är 68 procent. Och trenden är nedåtgående. De grupper som minskar snabbast är arbetarna, det vill säga LO-yrkena. Men samma nedåtgående trend syns även på tjänstemannasidan, om än långsammare. Detta gör att makten förskjuts och tjänstemännens vardag och verklighetsbeskrivning får mer utrymme. De som jag intervjuat är entydiga i sin analys.

– Arbetsmarknaden är tudelad. Det som är norm för vissa är otänkbart för andra. Ofta talas det om de otrygga villkoren som en genomgångsfas, som några tuffa år man måste ta sig igenom. Men det är snarare så att vissa branscher organiseras genom precisionsbemanning, där grundbemanningen är alltför liten och tillfälliga lösningar ett stående inslag, säger Susanna Gideonsson, ordförande för Handelsanställdas förbund.

Även de "starkare" förbunden delar hennes analys. Här IF Metall:

– Visst är det så att svenska arbetstagare lever i olika världar, säger Marie Nilsson, som är förbundsordförande för IF Metall.

Industrisamhället har bytt skepnad

Så vad är det då som har hänt? Få har uttryckt det klara än Göran Greider. Redan 2008 skrev han följande i en recension av Olle Sahlströms bok *I skuggan av en storhetstid* i Aftonbladets kultur:

"Varför har facken överallt tappat terräng? Den främsta orsaken är att den gamla formen av industrialism, där facket en gång växte sig starkt, nu ofta ligger i ruiner. Jodå, industrisamhället finns kvar, men det har bytt skepnad och istället är det i privat och offentlig tjänstesektor som den stora delen av arbetarklassen i dag finns. Tiotusen kronorsfrågan är bara hur en miljon polska lastbilschaufförer spridda på tusentals små åkerier ska organiseras? Eller städare? Väktare? Restauranganställda? Papperslösa? Tillfällighetsanställda?"

"Visst är det så att svenska arbetstagare lever i olika världar."

Och det är just i branscherna ovan som arbetarna har fått känna av de allt mer hårdnande villkoren. Många av de sentida skräckexemplen som nämns i de fackliga reportageböckerna *Lösa förbindelser*, *Skitliv* eller Rebecka Bohlins *De osynliga* kommer därifrån: hyvling, ofrivillig deltid, precisionsbemanning, ”falska” f-skattare, oseriösa bemanningsföretag, kombinationstjänster, delade turer eller anlitaandet av papperslösa.

En facklig motoffensiv

Denna utveckling har triggat en facklig motoffensiv som är synlig inom flera områden, bland annat inom handeln. Insikten handlar om att de har varit tvungna att hitta tillbaka till det fackliga ”fotarbetet”. Ut på arbetsplatserna. Organisera och värva medlemmar. Susanna Gideonsson igen:

— Det handlar om hur vi presenterar vårt förbund för presumtiva medlemmar, men också om att vi gör omfattande insatser för att stimulera till facklig aktivitet på arbetsplatserna. Organisationen ska vara redo, den kommande avtalsrörelsen är ett lysande tillfälle att visa att lokal facklig styrka lönar sig och på så sätt inspirera fler till mer facklig kamp.

Andra branscher, främst de manligt dominerade förbunden på den privata sidan, som Byggnads och Transport, möter andra problem. Där handlar det om att deras arbetsmarknad påverkas av teknikaliteter som ”utstationeringsdirektiv”, ”Lex Laval” och/eller huvudentreprenörsansvar. I dessa fall handlar det om att arbetsmarknaden i väldigt snabb takt europeiserats och att arbetskraft som

”Vi är på väg mot en timglasformad arbetsmarknad.”

arbetar på svenska arbetsplatser inte betalas enligt svenska lönenivåer.

Det är inte de globala migrationsströmmarna från världens olika krishärddar som påverkar mest, utan arbetsgivare som tänjer den fria rörligheten inom EU till det yttersta. Som gör allt för att betala så låga löner som möjligt. Långtradarchaufförer på svenska vägar som vida överskrider tillåten körsträcka och ingångna avtal. Snickare, rörmokare och hantverkare som får flera hundra mindre i fickan än sina svenska jobbarkompisar för samma jobb.

Globaliseringen har främst skett på företagens och arbetsgivarnas villkor, de har navigerat snabbare och utnyttjat den nya politiska kartan till sin fördel. LO:s ordförande Karl-Petter Thorwaldsson gör följande analys:

— Något nytt håller på att ske på arbetsmarknader runtom i världen. Sedan åtminstone slutet av 1990-talet växer både så kallade low-skill och high-skill jobs, medan jobben i mellanskiktet minskar. Det här kallas jobbpolarisering och innebär att vi är på väg

mot en timglasformad arbetsmarknad. Den dominerande förklaringen är att den nya digitala tekniken gynnar mer kvalificerad arbetskraft med icke-rutinmässiga arbetsuppgifter, samtidigt som rutinmässiga jobb i mellanskiktet automatiseras.

— Dessutom växer antalet och andelen low-skill jobs bland annat på grund av ökad efterfrågan på vissa servicetjänster från en växande grupp välbetalda konsumenter. LO anser givetvis inte att low-skill jobs behöver vara dåliga jobb, så länge lönen går att leva på och arbetet är utvecklande och har goda arbetsvillkor. Men så är inte alltid fallet. Därför är det en viktig facklig uppgift att motverka det ökade antalet otrygga jobb och osäkra anställningar, säger han till Rött.

Många otrygga jobb

Vi kan väl säga att det går sådär. I Italien är mer än 80 procent av alla ”nyskapade” jobb otrygga. Sedan 2010 har 40 procent av de ”nyskapade” jobben i Storbritannien varit egenföretagare. Denna förändring av

Sant och falskt om arbetsmarknaden

FALSKT

”Dagens LAS har för mycket fokus på sist in först ut, och för lite på kompetens.”¹

Anna-Karin Hatt, fd C-minister och VD för Almega

Arbetsgivare och fackföreningar kan redan idag avtala om en annan turordning än den som lagen föreskriver, vilket är vanligt förekommande. *Källa: TCO*

NJA

”Gig- och plattformsekonomin en jättemöjlighet för att sänka trösklar så att fler kan komma in på arbetsmarknaden.”²

Jessica Rosencrantz, fd talesperson för digitaliseringsfrågor (M)

Falsa egenanställningar är utbrett inom gigekonomin och är tillfällig i sin natur, samtidigt som löner och tillgången till trygghetssystem ofta är låga. Att vara egenanställd inom en app gör det lättare att få jobb, men betyder inte att du kommer in på den reguljära arbetsmarknaden. *Källa: LO*

FALSKT

”Man brukar säga att Jonas Sjöstedt är en skicklig retoriker, men kom ihåg: Vi vill inte sänka några löner.”³

Annie Lööf, partiledare för Centerpartiet

LO:s beräkningar visar att sänkta ingångslöner riskerar att sänka lönerna mer för dem som redan har jobb än det skulle ge i lön för dem som eventuellt får jobb. *Källa: LO*

FALSKT

”Att bli av med jobbet ska inte heller innebära en livskris. Därför vill jag och Liberalerna se en obligatorisk och statlig a-kassa.”⁴

Said Abdu, fd arbetsmarknadspolitisk talesperson (L)

För att a-kassan ska nå alla behöver reglerna för att kvala in ändras. Mindre än hälften av de öppet arbetslösa får ersättning från a-kassan idag, på grund av de stränga kvalificeringskraven. *Källa: TCO*

NJA

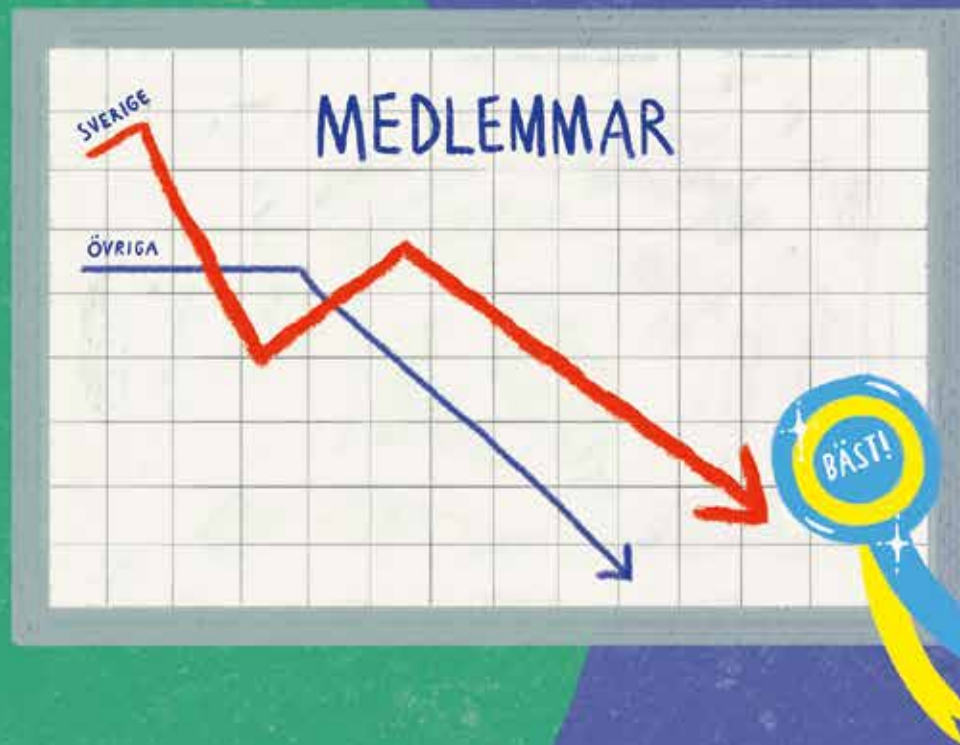
”Nu växer lönerna snabbare i offentlig sektor. Det går inte i längden. Vi måste hålla i märket framöver.”⁵

Carola Lemne, fd VD för Svenskt näringsliv

Det beror på. V menar att löner i kvinnodominerade sektorer ska tillåtas öka snabbare för att få jämställda löner. Ekonomer som Lars Calmfors menar att vid en arbetskraftsbrist i offentlig sektor bör lönerna få öka snabbare än i industrin, då industrimärket annars fungerar som en priskontroll. *Källa: Lars Calmfors, Ekonomisk debatt*

Foto:
Anna-Karin Hatt: Henrik Ishihara.
Jessica Rosencrantz: Lilly Engfeldt.
Annie Lööf: Centerpartiet.
Carola Lemne: Elliot Elliot.
Said Abdu: Magnus Fröderberg.

¹. <https://www.almega.se/2018/10/anna-karin-hatt-stelbent-las-gor-det-svarare-att-anstalla> ². <https://digital.di.se/artikel/moderaterna-plattformsekonomin-sanker-trosklarna-till-arbete> ³. <https://goteborg.etc.se/debatt/dar-for-satsar-vi-miljarder-pa-miljon> ⁴. <https://www.svd.se/liberalerna-dar-for-bor-a-kassan-bli-obligatorisk> ⁵. <https://www.di.se/nyheter/lemne-offentliga-sektorns-loner-vaxer-for-fort/>

arbetsmarknaden har ökat sedan den ekonomiska krisen 2008. Sverige kom lindrigt undan, men stora delar av Europa drabbades desto hårdare. Den ökande ojämlikheten och otryggheten har skoningslöst exploaterats av högern, främst den främlingsfientliga och populistiska. Medan vänstern, både den socialdemokratiska och mer radikala, har förlorat mark i stort sett överallt. I det nya parlamentariska landskapet är arbetsrätt, arbetstagare och fackförbund de stora förlorarna.

Då återstår att försöka hålla emot och behålla status quo. Vilket är en djupt deprimerande insikt. Men än är den svenska fackföreningsrörelsen inte redo att ge upp. Vägen framåt ligger enligt Karl-Petter Thorwaldsson i en satsning på ökad jämlikhet.

— Den viktigaste övergripande frågan är ökad jämlikhet. Inkomstskillnaderna har ökat snabbare i Sverige än i något annat jämförbart land under de senaste trettio åren. Vi måste gå från ord till handling och se till att Sverige återigen blir världens mest jämlika land.

Och här någonstans börjar vi närma oss den turbulenta politiska hösten 2018, som till slut kulminerade i en mittenregering. Den fackliga kritiken mot överenskommelsen mellan S, MP, C och L har varit stenhård. Den första delen handlar om fördelningsspolitiken där skattesänkningar ska prioriteras framför välfärdssatsningar. I Ekots lördagsintervju den 12 januari sa Thorwaldsson: ”Det är jävligt omodernt på ren svenska”.

Hotar med lagstiftning

Än mer allvarlig är kritiken kring den del av uppgörelsen som handlar om anställningsskyddet. Om arbetsmarknadens parter inte själva kommer överens hotar politiken med lagstiftning, vilket innebär ett radikalt brott mot ”den svenska modellen” där arbetsmarknadens parter via förhandlingar ska komma till gemensamma överenskommelser och avtal. ”Det är inte bra att förhandla under hot”, säger LO. ”Det är ett oacceptabelt ingrepp i partsmodellen att hota med lagstiftning”, menar TCO, medan SACO uttrycker sig något försiktigare: ”Saco vill fortsätta

ta ansvar för svensk arbetsmarknad utan påtryckningar från politiken”.

Anledningen till denna högersväng beror på tryck från C och L, där det finns en intern borgerlig kritik mot att Alliansen under sin senaste tid vid makten inte gjorde tillräckligt för att försvaga fackföreningsrörelsen. Detta trots att regeringen Reinfeldt verkligen inte var överksam. De förändringar av a-kassan som gjordes 2007 var en hård och effektiv reform som försvagade de fackliga organisationerna. I siffror ledde det till det största medlemstappet sedan Storstrejken 1909. Mycket i överenskommelsen tyder också på att det främsta målet är att försvaga svensk fackföreningsrörelse, inte att förbättra företagsklimatet.

Oväntat nog är en mängd arbetsgivarorganisationer därför ytterst tveksamma till de förslag som främst C har drivit. Bland dessa återfinns till exempel näringslivets tankesmedja Ratio, som visserligen riktar kritik mot rådande lagstiftning, men som inte pekar ut de lösningar Annie Lööf vill driva igenom. Även Svenskt Näringsliv och Teknikföretagen har varit ute och meddelat att parterna hanterar arbetsrätten bättre än politikerna.

Turbulenta år att vänta

De kommande åren kommer bli turbulenta. Januariavtalet ska omvandlas från ord på ett papper till praktisk politik. Många tror att de hårdaste konflikterna kommer stå om marknadshyror och det som denna text har försökt analysera: arbetsmarknadspolitik. En överenskommelse i mitten kommer öppna upp politiken på vänsterkanten. Hur återstår att se.

En möjlig utveckling går att utläsa på V:s vice ordförande Nooshi Dadgostars Facebooksida, där

hon redan kvällen den 16 januari visar upp en bild där delar av partiledningen sitter och fikar med Hyresgästföreningens styrelse. Det hade varit anmärkningsvärt, för att inte säga sensationellt, om en liknande bild hade lagts upp från Norra Bantorget. Det skulle i så fall innebära att en av grundpelarna för den svenska arbetarrörelsen, den så kallade fackligt-politiska samverkan mellan S och LO, skulle vara på fallrepet.

Hur stor skada januariöverenskommelsen kommer ha på relationerna mellan S och LO återstår att se. De uttalanden som hittills har kommit från LO är vaga. Men något kvalitativt nytt är den varma tonen gentemot Vänsterpartiet. Symptomatiskt för vår tid uttryckt genom ett uttalande på Facebook den 15 januari, där organisationen ställer sig bakom delar av V:s krav på överenskommelsen mellan S, MP, C och L. Då organisationssidorna inte har någon relationsknapp är det hittills omöjligt att avgöra om de samtidigt ändrade sin status från ”i ett förhållande” till ”det är komplicerat”. Omöjligt är det inte.

Ett katarsiskt ögonblick

Det hela kommer avgöras i hur januariavtalet tas emot runt om i landet på fabriksgolv och i sjukhuskylvertar. Hur diskussionerna kommer gå i fikarum och bakom butikskassorna. Möjligtvis är januariöverenskommelsen det katarsiska ögonblick alla har väntat på. Startskottet för en ny facklig aktivism. Blir 2019 det år då ”Maggan” från SVT:s *Vår tid är nu* lämnar fiktionen bakom sig, ömsar skinn och kliver in på banan igen?

TEXT: **OLAV FUMAROLA UNSGAARD**
ILLUSTRATION: **AGNES FLORIN**

Engagera dig!

Vill du engagera dig i Vänsterpartiets fackliga nätverk? Mer information hittar du i Facebook-gruppen **Fackliga vänsterpartister**.

Kommentar

Kommentar av **Lina el Yafi**, Vänsterpartiets facklig-politiska nätverk

Hur startade facklig-politiska nätverket?

— Veldig mange vänsterpartister är fackligt aktiva. Vi ville ha en plattform

där fackliga medlemmar kan få ett sammanhang och som gör det lättare för vänsterpartister att också vara aktiva i facket. I nätverket kan medlemmarna få stöd och råd från varandra kring hur de jobbat med frågan i sina respektive förbund.

Vilka frågor driver ni?

— Vi träffas och diskuterar alla de frågor som är viktiga ur ett fackligt perspektiv. Strejkrätten är till

exempel en sådan fråga. Där är ju V det enda partiet som sagt nej till att inskränka strejkrätten. Vi vill att de fackliga frågorna ska ta en större plats i partiet.

Hur gör jag för att bli medlem?

— Det bästa är att gå med i Facebookgruppen Fackliga vänsterpartister. På många platser i landet har vi även lokala branschföreningar som SEKO-vänstern eller Kommunalvänstern.

Mental styrka. Instruktorerna Ylva Seigerlund och Klara Wigur visar hur användandet av rösten ger mer kraft åt slagen.

Kurs mot vardagsrädslan

Feministiskt självförsvar fokuserar på att deltagarna ska lära sig att försvara sig mot det sexualiserade våldet. Därför är kurserna separatistiska för kvinnor. Men det är inte bara slag och sparkar som lärs ut. Rött besökte ett kurstillfälle i Skärholmen.

– Syftet med kursen är dels att tjejerna ska veta vad de ska göra om de hamnar i en situation där de behöver försvara sig, men också att de inte ska behöva vara rädda hela tiden – den här vardagsrädslan när kvinnor tar omvägar, går där det är upplyst, håller nycklarna mellan knogarna och liknande, förklarar Ylva Seigerlund, distriktsordförande för Ung Vänster Storstockholm och instruktör på kvällens kurs i feministiskt självförsvar.

Jag är och hälsar på i Stockholmsförorten Skärholmen där de håller en 3-steps-kurs som är öppen för alla. Men inga killar får komma.

– En grej som jag ibland får höra är att män utsätts för våld i högre utsträckning – varför får inte de gå på självförsvar? Och det stämmer, men det är skillnad på vilken typ av våld män och kvinnor utsätts för och på vilken plats och av vem. Män utsätts oftast av andra män på en öppen plats, typ i krogkön eller tunnelbanan. Medan kvinnor oftast blir utsatta av män bakom

stängda dörrar och av någon de känner. Så det är två olika typer av våld, säger Ylva Seigerlund.

Klara Wigur, som sitter i distriktsstyrelsen för Ung Vänster Storstockholm och också är instruktör fyller i:

– Det blir konstigt att ha män i rummet och lära ut tekniker som sen ska användas mot dem.

Båda poängterar vikten av att ha ett tryggt rum där det får uppstå diskussioner om gemensamma eller liknande erfarenheter av det sexualiserade våldet.

– Då känns det bra att alla i det här rummet har någon slags gemensam grund, ett konsensus – vi vet att det här är ett tryggt rum och ingenting berättas vidare, säger Ylva Seigerlund.

Chans att ge vidare

Båda har varit instruktörer i snart tre år och älskar att lära ut feministiskt självförsvar.

– Jag hade gått många pass innan och tyckte att det var väldigt roligt. Jag kände mig alltid stärkt när jag gick därifrån och växte så mycket av det, och tänkte att får jag chansen att föra vidare det här till andra vill jag ta den. Jag är väldigt glad att jag utbildat mig till instruktör – att hålla i självförsvar är bland det roligaste jag gör i Ung Vänster, säger Klara Wigur entusiastiskt.

Försvara dig!

Det är Ung Vänster som grundat och skapat feministiskt självförsvar. Det är också Ung Vänster som utbildar instruktörer.

Gå en kurs

Det finns enskilda kurser eller 3-steps-kurser att gå. Dessa är gratis och annonseras på Ung Vänsters lokala Facebooksidor. Vill du boka en självförsvarskurs till skolan, jobbet eller möhippan till exempel kostar det en slant. Alla åldrar är välkomna och kursen anpassas efter eventuella funktionsvariationer med olika komplement.

Du hittar mer info på www.feministisksjalfvorsvar.nu

Bli instruktör

Som medlem i Vänsterpartiet kan du kontakta Ung Vänsters info-mail och se om det finns plats över på instruktörsutbildningen: info@ungvanster.se.

Annat självförsvar

Vill du lära dig självförsvar och är kille eller vill gå i en blandad grupp finns exempelvis kampsporten krav maga. Den hålls runt om i landet och fokuserar främst på verklighetstroga situationer.

Tips! Ung Vänster har också en diskussionscirkel de håller för killar medan tjejerna i klassen får gå feministiskt självförsvar.

– Man får känslan att jag är värd att försvara, att man får känna det på riktigt. Att känna att det är en struktur och att de flesta tjejer och kvinnor känner likdant och är med om liknande saker. Man går från kursen rak i ryggen och med ett leende på läpparna.

Alexis Aguirre, deltagare

Ylva Seigerlund nickar instämmande:

– Jag tycker det är en av våra viktigaste politiska praktiker som verkligen gör skillnad. Jag gick mitt första pass när jag var 15 år och det gjorde jättestor skillnad för mig, både på grund av syster-skapsdiskussionerna och vetskapen att man inte är ensam i sina upplevelser. Men också att kunna känna sig trygg i sin vardag. Att få chansen att kunna ge vidare det till andra känns verkligen jät-tebra.

Slagen inte viktigast

De både poängterar att det viktigaste med kurserna inte nödvändigtvis är slagen och sparkarna som de lär ut:

– Det vanligaste deltagarna tar med sig brukar vara ”Det var coolt att få använda min röst på ett sätt jag inte gjort förut”, ”Det var coolt att stå stadigt och känna hur mycket säkrare jag känner mig” eller ”Det var härligt att få skrika och ta plats på det sättet för jag gör aldrig det”, berättar Ylva Seigerlund.

– Folk känner sig stärkta av att få ta fysisk plats på ett sätt man inte är van att göra, att få använda rösten. Det är också en typ av självförsvar att ta tillbaka den plats man vet att man förtjänar, avslutar Klara Wigur.

TEXT & FOTO: AGNES STUBER

Fick folk att *FATTA!*

En våldtäktsdom blev startskottet för en rörelse som kom att förändra lagstiftningen. Fatta-grundaren Ida Östensson berättar hur samtycke gick från iskall till en av svensk politiks hetaste.

Det blir ett ja. Och så, efter fem år är kampen för att ändra lagstiftningen över. Den 23 maj 2018 röstade riksdagen igenom en ny sexualbrottslagstiftning med fokus på samtycke. För att fira det hela har föreningen Fatta, som drivit frågan, arrangerat en liten fest. Ida Östensson, som är en av grundarna, håller tal.

– Morgan Johansson kom in mitt i talet. Då ägnade jag fem minuter åt att prata om att lagen måste komma med en utbildning av hela rättsväsendet för att få effekt, säger Ida Östensson.

Sedan Fatta-kampanjen startade 2013 har hon ägnat en stor del av sin tid åt frågan om samtycke. När Fatta började var samtyckesdiskussionen politiskt död – nu har de ändrat lagstiftningen.

– Innan vi startade Fatta läste vi om friande domar hela tiden, men det blev inte så mycket reaktioner, det var bara en del av den samhällsnorm som vi levde i. Att det är mycket övergrepp liksom, svarar Ida Östensson när jag ber henne tänka tillbaka på den tiden.

– När vi gick ut med kampanjen fick vi ganska direkt folk med oss. Många var förvånade att den nuvarande lagstiftningen inte krävde samtycke för sex.

Började med friande dom

För henne och Fattarörelsen började alltsammans med den så kallade ”flaskvåldtäkten”, där tre unga killar våldtog en ung tjej genom att föra upp en flaska i hennes underliv. Trots att övergreppet filmades friades alla tre till en början, något som fick artisten Nathalie Missaoui, också känd som Cleo, att reagera.

Ett kort tag senare såg Fatta dagens ljus.

– Det var Nathalie som delade domen på sin Facebook och skrev bland annat ”Nu får det fan vara nog, vad lever vi i för samhälle?”. Så kommenterade jag typ ”Vad fan, jag känner mig så jävla maktlös, men vi måste göra någonting.”

– Vi hördes på chatten och sen sågs vi i Stockholm fyra dagar senare. Då hade vi redan bestämt en del, typ att vi skulle samla in berättelser, skriva en låt, rikta oss mot politikerna... Vi visste inte alls hur lagen var utformad eller vad vi skulle kräva för förändring, men vi visste att vi behövde få stopp på alla våldtäkter och alla friande domar. Ganska snabbt såg vi bristerna i lagen och satte sloganen ”Mot sexuellt våld och för samtycke – i lag och praktik”.

Sedan gick det snabbt, den nya rörelsen fick stort genomslag och spred sig över landet. Plötsligt var det ”inne” med samtycke och fram till det att lagen klubbades igenom kändes det som att var och varannan medveten tjej hade ett maffigt Fattahalsband runt halsen. Frågan om sexuellt våld klättrade även högt på mediernas dagordning. När gruppen, tillsammans med stora delar av kvinnorörelsen, i januari 2014 bestämde sig för att anordna en manifestation lockade det tusentals personer till Medborgarplatsen i Stockholm.

– Det var det vidrigaste arrangemang jag varit med om, men i efterhand ser man ju det som något bra. Vi hade tre dagar på oss att arrangera den här demon. Det var så stressigt och slutade med att jag knappt sov på tre dygn.

– Men på plats syntes inte det där alls, jag har aldrig varit med om en sådan folkkraft. 📍

För tillfället är Fatta-grundaren och ordförande för Make equal, Ida Östensson, föräldraledig till sonen Valle.

1990-talet Madeleine Leijonhufvud börjar driva frågan om samtycke. Hon är ganska ensam.

Maj 2013 Tre män frias från anklagelserna om att ha våldtagit en tjej med en flaska. Det är startskottet för Fatta-rörelsen.

Sept 2013 Fatta lanseras med en fest på Färgfabriken i Stockholm.

Jan 2014 3 000 personer samlas för en samtyckesmanifestation på Medborgarplatsen i Stockholm.

"Ja" som i samtycke har varit målet för Ida Östensson och Fatta: – Den som vill ha sex är ansvarig för att få samtycke innan sex äger rum.

Igenkänd. Det ikoniska Fatta-smycket blev en viktig och synlig del av Fattas rörelse, och en stor inkomstkälla för kampanjen.

När vi ses är det lugnare på jobbfronten. Sedan några månader tillbaka är Ida Östensson föräldraledig med sonen Valle och vi ses hemma hos henne. En neonslinga som formar ordet "yes" bryter av i skymningen som håller på att falla.

– Det passar bra till fotot, för det är ju just det vi velat ändra, säger Ida Östensson.

– Vi har ju kämpat för att vi ska gå från "Ett nej är ett nej" till "Allt annat än ett JA är ett NEJ!". Med andra ord att den som vill ha sex är ansvarig för att få samtycke innan sex äger rum.

Organiserade sig på nytt sätt

Att Fattarörelsen kunde växa så snabbt och skapa det engagemanget tror Ida Östensson handlade om att man tänkte nytt kring sätten att organisera sig på.

– Femtastic*, som startade Fatta tillsammans med Make Equal, satte sin prägel på Fattas visuella uttryck och var de som kom på att vi skulle blanda politik med kultur. Man ska inte heller underskatta smyckenas betydelse för den här rörelsen. De var vår största inkomstkälla, JohannaN som designade de valde att skänka hela vinsten till oss, vilket var vår enda inkomstkälla första åren. Vi har tänkt väldigt mycket nytt, visat på hur aktivism kan ske på olika sätt. Jag tror att vi gjorde sexuellt våld lite coolt istället för bara argt och viktigt.

– En rolig grej tyckte jag var när vi körde Fatta tattoo-kampanjen. Helt plötsligt lägger alla partiledare upp en bild på sina tatueringar och det

2014 Regeringen tillsätter en sexualbrottskommitté som ska utreda sexualbrottslagstiftningen.

Okt 2015 M är sist ut av riksdagspartierna att svänga i frågan om en samtyckeslag.

FOTO: STINA STERNKVIST

2016 Utredningen är klar – sexualbrottskommittén föreslår att Sverige inför en samtyckeslagstiftning.

blir en jättestor grej. Jonas Sjöstedt tatuerade ju sig dessutom på riktigt. Jag tror inte det finns mer än en partiledare i hela världen som tatuerat in en kampanjs slogan.

Professor emerita drev frågan

Vänsterpartiet var tidiga med att driva frågan aktivt, andra partier var uttalat skeptiska. En viktig person för att få partierna att svänga menar Ida Östensson har varit professor emerita, Madeleine Leijonhufvud. Hon drev redan tidigt samtyckesfrågan.

– När jag ringde henne var jag skitnervös. Professor emerita i straffrätt. Men hon blev överlycklig och hennes man pratar alltid om hur mycket det betydde att hon fick den här bekräftelsen, för hon hade kämpat jävligt mycket i motvind. Helt plötsligt kommer en helt ny generation och sluter upp bakom henne.

– Sen kommer vi i mål tolv dagar innan hon dör. Jag tycker att det är så fint, hon hade vetat så länge att hon skulle dö och att hon klarade sig fram till att lagen blev klubbad, sen somnade hon in. Vi pratade dagen efter att lagen klubbats och hon sa att "Vi klarade det!! Men nu släpper jag taget, jag är så trött". Hon hade nog dött långt innan annars.

Men innan lagen klubbades krävdes mycket arbete. Där samarbetade Fatta med Madeleine Leijonhufvud i varje steg.

– De första två åren kändes det som att det alltid var något framsteg. Det fanns inom partierna väldigt många olika åsikter och då behövde vi hitta rätt personer på lokal nivå som i sin tur kunde koppla det till nationell nivå så att vi kunde ta ett möte med dem så att de skulle kunna påverka den lilla gruppen inom den falangen i det partiet. Det var lite som att vara med i *House of Cards*, man hade den kontakten i det partiet och den kände den och så var det hemliga möten och man skulle ge underlag, beskriver Ida Östensson den snåriga processen.

– Vi pushade på alla partier enskilt. Ett tag tror jag att varje parti trodde att jag var med just dem, tillägger hon med ett skratt.

S + M sist ut

Ett viktigt steg för att i förlängningen få igenom en lagändring var när Fatta i december 2013 träffade Socialdemokraterna och den då kommande justitieministern

Morgan Johansson. Tillsammans med Moderaterna var Socialdemokraterna sist kvar på nej-sidan.

– När vi träffade Socialdemokraternas justitieutskott trodde de nog att jag skulle komma med ett gäng aktivister, för det stod bara Ida plus tre. Men då hade jag tagit med mig Madeleine Leijonhufvud, professor emerita i straffrätt, Christian Diesen, professor i processrätt och Zandra Kanakaris, ordförande i Unizon.

– Under mötet gav de oss alla motargument, men då kunde vi peka på att vi bryter mot Istanbulkonventionen som vi antagit, där det står att ländernas våldtäktslagstiftningar måste innehålla en samtyckesreglering. Jag kunde berätta om den här nya rörelsen, Zandra om offren och Madeleine och Christian om vad en lagändring skulle innebära.

Efter mötet var Ida Östensson och de med henne nöjda:

– Det var en så bra bredd att alla deras motargument bara totalraserades, inte med känslor utan med fakta. Då vi gick gav jag Morgan Johansson ett Fatta-halsband och sa att "du får ta på dig det här när ni går ut och säger att ni är för en samtyckeslag". Sen gick det typ två dagar innan S gick ut och sa att de var för.

Lagen förbereddes i samma veva som #metoo

Och så, efter valet hösten 2014 när S kommit till makten, tillsattes en parlamentarisk kommitté med uppdrag att utreda en samtyckeslag. Två år senare lade de fram sitt förslag på att Sverige skulle införa en samtyckeslagstiftning och lagen började att förberedas. Under tiden briserade #metoo över världen. I Sverige satte det tonen hela hösten 2017. På många sätt blev effekterna mer långtgående än i de flesta andra länder. Ida Östensson tror att det delvis haft att göra med samtyckesfrågan.

– Jag tror inte att #metoo hade blivit så stort om vi inte redan hade haft en pågående diskussion om samtycke. Det är inte tack vare Fatta, utan tack vare den organiserade kvinnorörelsen. De har stöttat, samordnat och hjälpt till. Och så har vi varit väldigt bra på att organisera oss på nätet med tidigare kampanjer som #prataomdet, #vågaanmäl och #mörkertalet. 📍

"Det var en så bra bredd att alla deras motargument bara totalraserades, inte med känslor utan med fakta."

***Femtastic** är ett svenskt nätverk och kollektiv för kvinnor inom musik- och kulturbranschen.

Maj 2018 Samtyckeslagen klubbas i riksdagen. Beslutet fattas med acklamation.

FOTO: MOSTPHOTOS

1 juli 2018 Lagen införs.

Nov 2018 De första rapporterna kommer om att lagen har haft effekt.

#metoo visade tydligt att vi har en bra bit kvar till ett samhälle fritt från sexuellt våld och trakasserier. Hur ser du på det?

– Vi pratade om det redan från början. Vi hade två mål, att förändra lagen och att förändra normerna som leder till våldtäkt. Vi förstod tidigt att vi kommer att behöva engagera män i det här, då 97 procent av förövarna är män. Jag tycker att vi lyckats bra med att forma samhällsdebatten. Det arbetet har resulterat i många fler engagerade män som inte alls fanns på barrikaderna innan. Men jag tycker inte att vi har nått bredden ännu.

Har då samtyckeslagen haft någon effekt? Mycket tyder på det. När lagen skulle införas pratade många om att det framför

allt var en normerande lagstiftning, likt den om barnaga som antogs 1979. Men redan under hösten 2018 kommer indikationer på att fler blivit dömda och att det utdömts hårdare straff. Ida Östensson höjer rösten när frågan kommer på tal.

– Vi har sagt det hela tiden. Det är ett utvidgat kriminaliserat område. Det är fler grejer som har blivit olagliga, så det är klart att det leder till att vi fäller fler. Man kan ställa andra frågor i rätten. Istället för att fråga målsägande ”Hur gjorde du motstånd, skrek du nej?”, så kan man fråga till den tilltalade ”Fick du något samtycke?”. Det är klart som fan att det blir fler fällande domar, avslutar Ida Östensson med eftertryck.

TEXT: MARIA CARLSSON

FOTO: ANNA HUGOSSON

6 sätt att påverka

Skapa förändring själv

Gå samman med andra och från många sammanhang och sektorer. Vilka kompetenser behövs? Gå ut i en Facebookstatus och fråga ”Vilka tycker ni är viktiga för att åstadkomma det här?”. Glöm inte att kolla vad som gjorts innan och hur du kan samarbeta med dina föregångare.

Förstå att politiker vill lyssna

Politiker vet inte allt. När de får kunskap och kompetens kan de ändra sig. Ta kontakt med politikernas sakkunniga och skriv ett kort och koncist mail. Får du inte tid med den du vill träffa kan du kontakta någon som har en större plattform med fler ingångar. Alternativt skapa en rörelse underifrån, där lokalpolitiker påverkar sina riksdagspolitiker.

Det behövs roliga saker mitt i skiten

Blanda politik med fest. Folk behöver få känna att det är kul. Kultur och politik gemensamt är nyckeln för förändring.

Att köra från alla håll samtidigt

Det räcker inte med en manifestation och en namninsamling. Ha också fester, debattartiklar, sociala medier-kampanjer, föreläsningar, möten med makthavare, merchandise och samarbeten. Du behöver få med stora delar av folket.

Samla in berättelser

Det gör inget att personer är anonyma när du samlar in berättelserna, det är erfarenheten du vill ha in. Vi gjorde ett kompendium med berättelser. Många av dem användes sen av de politiska partierna som vill ha vanliga personers berättelser.

Många vill hjälpa

Fundera över vad ni behöver och om det finns något företag/organisation/person som skulle kunna hjälpa till med det.

Lyckats. Ida Östensson och Fatta-rörelsen har fått igenom en lagändring. Men hon vill få fler män att engagera sig i frågan.

Recensioner

Händelsefylld rysk memoar

Institutet för tidsinställning av alla ur

Ahmet Hamdi Tanpinar
(Nilsson förlag)

RÖTT
RÖTT
RÖTT

BOK. Hayri Irdal skriver sina memoarer och blickar tillbaka på ett händelserikt liv fyllt av fascinerande händelser och många underliga människor. Boken är likt vilken rysk 1800-talsroman som helst försedd med ett välbehövligt persongalleri. Berättelsen är en aning baktung där slutet drar med läsaren i ett rasande tempo. Tillsammans med Halit Ayari grundar han det institut som uppstår ur ingenting annat än föreställningsförmåga, vilja och tysta överenskomelser. Institutets funktion är underställd dess intention: ”att fördriva tiden”. Tid kan göra förunderliga saker med lögnen.

**VINN
EN
BOK!**

Skriv till oss vad du tyckte om det här numret av Rött. Adressen hittar du på sida 2. Vi lottar ut *Mai betyder vatten* av Kayo Mpyoi och *Amerikaner* av Björn af Kleen.

Kärlek och ilska som växer

Haggan

Aase Berg (Albert Bonniers förlag)

RÖTT
RÖTT
RÖTT
RÖTT

BOK. Thelma och Victor älskar varandra, fyllda av begär. Victor ska lämna sin fru, lämna det kärlekslösa tråkiga äktenskapet och välja lyckligt kaos med Thelma. Så blir det inte. Istället använder Victor Thelmas kärlek, krossar Thelmas tillit. Hon blir haggan. Haggan är en ängvält. Hon är arg och tänker inte vara tyst. Det finns ilska och tempo i texten som drar läsaren med sig. Texten spetsar äktenskapet, skrattar åt äktenskapskvinnan. Haggan tillrättalägger inte, breder ut sig, ältar och ältet som till början är lite tröttsamt växer under läsningen.

FOTO: FOLKETS BIO

Bränd

Regi: Lee Chang-dong

RÖTT
RÖTT

FILM. ”Det finns för många Gatsbys i Syd Korea”. Orden yttras av huvudpersonen Jongsu när Hanemi, som han är kär i, börjar dejta jetset-killen Ben. När Hanemi plötsligt försvinner blir Jongsu besatt av att hitta henne. Filmen handlar om klass och hur vissa kan ta sig friheter i form av sitt namn och sina pengar, vilket blir intressant. Det som inte funkar alls är att göra en 148 minuter lång film av en novell.

Monopolet

Måns Wadensjö
(Albert Bonniers förlag)

RÖTT
RÖTT

BOK. *Monopolet* är en bok om det arbete som utförs i en butik. För den som tillbringat sitt arbetsliv i den miljön kommer mycket att vara bekant: de tunga lyften, krossen, svinnet. Det är också en bok om sociala relationer – mellan de anställda och gentemot ”stammisarna” som gör dagliga besök. Skildringen av dessa är bokens styrka, i övrigt är den ungefär lika monoton som en arbetsdag på butiksgolvet kan vara.

33 dagar

Léon Werth (Bakhäll)

RÖTT
RÖTT
RÖTT
RÖTT

BOK. I juni 1940 lämnar tusentals Paris. Tyskarna närmar sig och alla beger sig söderut. *33 dagar* är en välstämd skildring av ett skeende som sällan uppmärksammas. Krigets brutalitet får utgöra kuliss åt de vardagliga händelserna. De flyende saknar överblicken och är utelämnade åt allsköns mer eller mindre trovärdiga rykten. Flyktingströmmarna saknar knappast motstycke i vår samtid.

Mai betyder vatten

Kayo Mpyoi (Norstedts)

RÖTT
RÖTT
RÖTT
RÖTT
RÖTT

BOK. Det kan vara så att årets bästa bok redan är utgiven. I Kayo Mpoyis *Mai betyder vatten* får vi följa sexåriga Adis vardag i Tanzania. Parallellt målas släktens historia i hemlandet Kongo-Kinshasa upp. Det är en berättelse kännetecknad av våld och förtryck. Om du är svag för storslagna berättelser är detta en bok att sträckläsa. Det som gör den här romanen lite extra bra är att Kayo Mpyoi boken igenom behåller barnperspektivet.

